

שאלה קכ"ח} דבר אכילה שנברא על ידי כשפים, האם מותרת באכילה, או דנימא כיון דנגעשית על ידי הכשפים אסורה באכילה, היכן מצינו ראייה מפורשת לכך בגמרא?

שאלה קכ"ט} היכן מצינו דשבירה, ונתיצה, ב' דברים נפרדים הם, והיכן מצינו דאינם שני דברים אלא נתיצה ושבירה היינו הרך?

פתרון לחידודא - גליון ס"ד פרשת קורח

שאלה קכ"ז} ברש"י בפרשת ד"ה ויקח קרח כתב פרשה זו יפה נדרשת, ויש לתמוה היאך כתב כן, הא אמרו חכמינו (עירובין סד) אסור לו להאדם לומר זו הלכה נאה, זו אינה נאה, והיאך כתב כאן רש"י, פרשה זו יפה נדרשת?

שאלה קכ"ח} כתב הבית יוסף (או"ח סי' ש"ז), בשם ספר התרומה, שתלמידי חכמים לא הורידו המנעלים שלהם משבת לשבת, ויש להקשות היאך עשו כן, הא אמרו (יומא עח) אמר שמואל האי מאן דגני במסאניה (יושן עם מנעליו), טעם טעם מותא, והיאך עשו דבר שמשכנים עצמם בזה?

תשובה קכ"ז} יעויין במכתבים למערכת מה שכתבו בזה רבנן ותלמידיהון דברים נפלאים וערבים, במקורות חכמינו ז"ל, בבקיאות נפלאה, ובכלל דבריהם.

תשובה קכ"ח} יעויין במכתבים למערכת מה שכתבו בזה רבנן ותלמידיהון דברים נפלאים וערבים, במקורות חכמינו ז"ל, בבקיאות נפלאה, ובכלל דבריהם.

חמדת הדף

דרשת הדרן למסכת תענית

חמדת התורה

ביאור המדרש "בדין" הוא שיטול שכרו

ישמט כן הוא במצוה, אבל ההולך לגרדום צריך המוליכו ללפתו ולאחזו שלא ישמט מלילך אחריו כן הוא בעבירה.

ביאור נפלא בדברי רש"י וישב הים לאיתנו - לתנאו

והנה בספר בית קל (בהקדמה) ביאר דברי רש"י (פר' בשלח) עה"פ וישב הים לפנות בוקר לאיתנו ופירש"י לתקפו הראשון, וביאר כי רואים אנחנו בהעצר שטף מים ע"י מונע מה, אזי בסור המונע ישובו המים לשטוף ביתר תוקף ועזו מכפי טבע שטפתם פעם בפעם, והסיבה לכך דגם בעת שנעצרה ע"י המונע, מבלתי יכולת לשטוף כטבעו, לא הוסר הימנו כח טביעתו שבקרב לשטוף, ולכך בעת הוסר המונע, אזי שב לשטוף ג"כ מה שנעצר עד עתה ע"י המונע, משא"כ בקריאת ים סוף אז חדל כוחם הטבעי של המים מלשטוף, וכמאה"כ קפאו תהומות בלב ים, שניהם ים כדבר הקפוי והקרוש שאינו בטבעו שוטף וכמוכן, והוא כוונת דברת רש"י הק' וישב הים לאיתנו לתקפו הראשון, דלאחר קריעת ים סוף שנעצר המים מלשטוף, עכ"ז חזרה רק לתקופה הראשון ולא יותר דהא המונע עתה היה הקפאון.

גם האדם צריך שיהא בוער בקרבו לעשות רצון אבינו בשמים

כן י"ל, גבי האדם דכשמתגרה בו היצה"ר ואינו מניחו לקיים מצוה, ומונע ממנו שיוכל לקיים מצותיו, אזי בהסיר המונע, פ"י כשיתגבר על היצה"ר, אזי יעשה את המצוה בזריזות יתירה וגדולה, אבל כשאין לו מניעה מלקיים אזי עושה מצוה באיטיות ומתהלך באיטיות לקיים המצוה, והאמת שב' אלו הדברים אינם כהוגן, אלא שכל זריזות שלנו צריך שיהא נפעל ע"י תאוותינו ומצמינו, להיות מקוים להקב"ה ולקיים מצותיו, ורמז לכך פתח במסכתא מאימתי מזכירין גבורות הגשמים ובגמ' ב. ללמד שיוורדים בגבורה דכמו גבי המים ראינו החילוק בין אם הוא ע"י מונע או שמעצמו וכנ"ל גבי קריעת ים סוף הי"ג גבי המצוה.

ביאור נפלא מהבן יהודע

והנה בבן יהודע כתב לפרש, הא דעתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים בדרך זה, הדנה דהומע"ה בתהילים (קכו - א) שיר המעלות בשבט ה' שבת ציון היינו כחולמים. דהיינו הצדיקים גמורים נרמזים בנקוד חולם, שהוא למעלה, והבינונים נרמזים בשורוק שהם באמצע, והגורעים נרמזים בחיריק שהוא למטה, ולעת"ל יהיו כולם צדיקים, א"כ כולם יהיו מרומזים בחולם וזהו בשבט ה' כשפטיח יבוא במהרה אזי היינו כחולמים היינו שכל עם ישראל יא בח' הצדיק שנרמז בחולם, וזהו עתיד הקב"ה לעשות מחול אותיות חולם לצדיקים.

בשלהי מסכתין, אמר עולא ביראה אמר רבי אלעזר עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים והוא יושב ביניהם בגן עדן וכל אחד ואחד מראה באצבעו שנא' ואמר ביום ההוא הנה אלוקינו זה קיינו לו ויושיענו זה ה' קיינו לו נגילה ונשמחה בישועות.

ובריש פירקין ומסכתין, מאימתי מזכירין גבורות גשמים, ר"א אומר מיו"ט הראשון של חג ר' יהושע אומר מיו"ט האחרון של חג וכו' ויש לבאר קישור הדברים מתחילתם לסופם, וכן והנראה עפ"י מש"כ ביעב"ץ בחידושו למסכתין, דמחול היא לישראל דמחילת עונות, והוא עתיד הקב"ה לעשות מחול וכו' ועמך כלם צדיקים, וע"י כך הוא יושב ביניהם, ישיבת קבע כתפארת אדם לשבת בביתו וכל אחד מראה באצבעו.

ביאור דרזק ע"י מחילת העונות זוכים ישראל לגשמי ברכה

ובזה יובן עפ"י הא דאחז"ל (שם ז): אמר רבי תנחום בר חנילאי אין הגשמים יורדים אלא א"כ נמחלו עונותיהן של ישראל, שנא' רצית ה' ארצך שבת שבות יעקב נשאת עון עמך כסית כל חטאתם סלה, ולכן בסוף מסכתין כתב הדקב"ה עושה מחול והיינו מל' מחילה וכהיעב"ץ הנ"ל ובוה המשך תחילת מסכתין מאימתי מזכירין גבורות גשמים דהיינו לאחר שהקב"ה מוחל עונותיהם וכמאמרם ז"ל, אזי מזכירין גבורות גשמים דזכות המחילה הגשמים יורדין.

ביאור הישועות יעקב בתפלת והסר שטן מלפנו ומאחרנו

עו"ל עפ"י מש"כ בישועות יעקב (או"ח סוף הלכות ציצית), לבאר מה שאנו אומרים בברכת השיכינו והסר שטן מלפנינו ומאחרנו, כי דרך העולם תאוונו והאדם טח עיניו מראות רץ אחריו והשטן מלפניו, ואח"כ שמוליכו לכן הולך השטן מאחריו.

וכעין דבריו איתא במהרש"א (ע"ז ה'): שכתב לפרש מאמרם ז"ל (שם) כל העושה מצוה אחת בעוה"ז מקדמתו והולכת לפניו לעוה"ב, וכל העובר עבירה אחת מלפנתו ומוליכתו ליום הדין. דהנה ידוע דלפי המעשה נברא ליום המלאך רוחני, אם סניגור אם קטיגור, ושינה הלשון במצוה מקדמתו והולכת לפניו, ובעבירה מלפנתו ומוליכתו, ע"ד משל כי למוליכים למקום שמחה וטובה א"צ המוליכו לאחוז בידו דודאי ילך אחר המוליכו ולא

כיון דאדם גדול הוא מותר לו למסור נפשו במצוה קלה ויש לו בזה שכר

בקדושת יו"ט ביאר - עפ"י הידוע דנחלקו הרמב"ם ורבינו ירוחם הובא דבריהם (יו"ד סי' קנ"ז), בכל מצוות התורה, חוץ מהג' העבירות שהדין בזה, דיעבור ואל יהרג אם מותר לו להאדם להחמיר על עצמו, דהרמב"ם סבר דאסור ומתחייב בנפשו אם עשה כן, ורבינו ירוחם ועוד פוסקים סבירא להו, דרשאי האדם להחמיר, וכתבו הרמ"א והש"ך שם כדינא דאדם גדול לכר"ע רשאי למסור נפשו אפי' על מצוה קלה יע"ש, והנה הא דבועל ארמית קנאין פוגעין בו, הלכה הוא ואין מורין כן.

ולכן ביזוהו השבטים, ורצונם לומר דמסר נפשו במקום האסור, ומתחייב בנפשו כדעת הרמב"ם, לכך בא הפסוק ויחסו אחר אהרן, הרי דאדם חשוב הוא, ורשאי למסור נפשו אפי' על מצוה קלה, והוא כוונת המדרש, דכיון דאדם כן אפי' דבר שאינו מחייב אלא כיון דעשה גדול הוא, א"כ בדין שיטול שכרו, (ויעו"ש שביאר בעוד כמה דרכים).

כיון שמסר נפשו הרי דגם חלק הגוף כחלק הנשמה ואיכא שכר בהאי עלמא

בבאר מנחם ביאר - דהנה בבריאת האדם, נחלק חלק העשיית המצוות או ההיפך לשתיים, דהאדם שרופצ לעשות המצוה, בא לו זה מחלק הנשמה שבתוך גופו, אולם חלק הגוף אינו רוצה בהיעשות המצוה, כי אדרבה לפתח חטאת רובץ, לכך שכר מצוה בהאי עלמא שרפא חלק הגופי ליכא, דאין השכר מגיע לגוף כי אם לנשמת האדם, ואשר על כן שכר המצוה הוא רק בעוה"ב ששם היא חלק הנשמה חלק אלוקי ממעל, אולם פנחס שסמס נפשו בגופו ממש בכדי להרוג את זמרי, עיניו ששבד על עצמו והגיע למדרגה שגם גופו נעשית חלק שאינו נפרד משמחתו, לכך יכול לקבל שכר בעוה"ז, והוא "בדין" הוא שיטול שכרו גם בעוה"ז.

בדין שיטול שכרו קאי על זמרי

בקרן לודו ביאר - עפ"י מאי דאמר חז"ל (בגינה טו), זכה צדיק, נטל חלקו וחלק חברו בגן עדן, נתחייב רשע נטל חלקו וחלק חברו, והנה יש אנשים שחושבים אשר במעמדם כעשירי הארץ או ההיפך הנעיים שחושבים שאין יכולתם לקיים כל המצוות, אולם לזה אמרו (יומא לה), רבי אלעזר בן חרסום מחייב עשירים הלל מחייב עניים, והוא זכה חלקו וחלק חברו שאם העשיר מקיים המצוה ועי"ז ילמד האחר אזי ננטל ל"כ שכר מחברו, וכן להיפך ח"ו ברשע, והנה זמרי בן סלוא שהחציף כ"כ לעשות עבירה בפני כל ישראל, וממנו לקח פנחס מוסר השכל שלא ליבוש ולא ליכלם להיות קופץ בראש וליקח ומח ולהרוג נשיא מישראל, הרי דמגיע לו שכר גם של זמרי והוא בדין שיטול שכרו, והיינו שכרו של זמרי (יעו"ש שביאר בעוד כמה אופנים)

בתוה"ק פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל ולא כיליתי וכו' לכן אמור הנני נותן לו את ברייתי שלום.

ובמדרש (כ"א - א') בדין הוא שיטול שכרו וצ"ב.

כיון דזיכה את הרבים יש לו שכר מצוה בעוה"ז

ביאר מרנא ורבנא התת"ס (תו"מ) - דהנה הקשו היאך קבל שכר, הא שכר מצוה בהאי עלמא ליכא (קידושין ט"ז), אולם הנראה לבאר דכל טעמא דשכר מצוה ליכא, הוא מטעם דאולי ח"ו וישמן ישורון ויבעט, וח"ו יחזור לסורו, אולם אמרו חז"ל (אבות פ"ה מ"ח) כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו, ופנחס בזה שהרג את זמרי זיכה את הרבים, וכפי שמעיד הכתוב השיב את חמתי ולא כיליתי, א"כ תו ליכא האי חששא, וראוי לקבל שכרו בעוה"ז, והוא כוונת המדרש "בדין" הוא, דכך הוא הדין דככה"ג דליכא חשש דיחזור לסורו, יטול שכרו גם בעוה"ז.

כיון דלא רצה עוד לקיים מצוה כזה יש לו שכר בהאי עלמא

עוד ביאר - דכתבו המפרשים בטעמא דשכר מצוה בהאי עלמא, למאי דאמרין (ב"מ סה) דשכירות אינה משתלמת אלא לבסוף, וכיון דאין המצוות מלאכתן נגמר, אלא בכל עת ועת מבקש האדם לקיים עוד מצוה, הרי רק לאחר ימיתו נפששו נפשו מלעשות המצוה, נסתיים חיוב קיום המצוה, ושכירות אינה משלמת אלא לבסוף, ומקבל שכרו בעוה"ב, אולם כאן אצל פנחס שקיים המצוה של קנאות, ודאי אחרי שסיים האי מצוה, המצוה היא, ע"כ קבל שכרו בעוה"ז, והוא בדין הוא שיטול שכרו, (ויעו"ש בחת"ס שהביא עוד ג' פירושים).

שכר שע"י זכות אבות מקבלין בהאי עלמא

בשיר מעון ביאר - דלא קבל פנחס שכר המצוה שקנא אלוקינו, דהא שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, והשכר מקבל הוא, ע"י זכות אבותיו, וכדאיתא במדרש, דעיקר זכות אבות נותן ה' לבניהם ההולכים ומתנהגים בדרכי אבותיהם, ולמאי דאמרו (סנהדרין פב) זכר פנחס אמר הקב"ה קנא בן קנא הוא משיב חמה בן משיב חמה הוא, הרי דפנחס העיד עליו הקב"ה שמתנהג בדרכי אבותיו, ובוה זכה לשכר בעוה"ז, ובוה יובן פנחס בן אלעזר וכו' וכתב רש"י דיחסו לאהרן וכו' והיינו כנ"ל דהוא הלך בדרכי אבותיו, וזכות אבותיהם, ולמאי דאמרו (סנהדרין פב) זכר פנחס אמר הקב"ה קנא בן קנא הוא משיב חמה בן משיב חמה הוא, הרי דפנחס העיד עליו הקב"ה שמתנהג בדרכי אבותיו, ובוה זכה לשכר בעוה"ז, ובוה יובן פנחס בן אלעזר וכו' והיינו כנ"ל דהוא הלך בדרכי אבותיו, וזכות אבותיהם, ולמאי דאמרו (סנהדרין פב) זכר פנחס אמר הקב"ה קנא בן קנא הוא משיב חמה בן משיב חמה הוא, הרי דפנחס העיד עליו הקב"ה שמתנהג בדרכי אבותיו, ובוה זכה לשכר בעוה"ז.